

ANNEXOS

Annex 1

Cartes a les famílies

1. Carta de presentació

A l'atenció dels pares dels alumnes de l'escola Moragas

Srs.

Benvolguts pares,

sóc la Mireia Planas Sisquella, psicòloga de l'Equip d'Assessorament Psicopedagògic (EAP) de Les Corts, servei educatiu del Departament d'Ensenyament. Amb alguns de vosaltres ja ens coneixem, ja que vaig encarregar-me de fer el Dictamen d'escolarització del vostre fill o filla quan va entrar a l'escola Moragas.

Durant aquest curs estic realitzant un **estudi** sobre la comunicació entre les famílies i l'escola, amb l'objectiu de trobar estratègies que permetin una millor col·laboració entre ambdós. Aquest treball el puc dur a terme gràcies a una llicència d'estudis per al curs 2002-2003 concedida pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Per a dur a terme aquest estudi necessito recollir **informació** sobre la visió que teniu tant el professorat com els pares pel què fa als espais compartits de treball per a l'educació dels alumnes/fills.

És per aquest motiu pel qual us demano la vostra **col·laboració** mitjançant la resposta a unes preguntes sobre el tema d'estudi. Aquesta recollida de dades la faré mitjançant una **entrevista** amb un guió previ de preguntes o bé a partir de la complimentació d'un **qüestionari**.

Per a la recollida d'informació a través de l'entrevista, seleccionaré algunes famílies. Recollint el suggeriment d'una mare que va assistir a l'Assemblea de l'AMPA del dia 21/11/02, en la que vaig explicar el projecte, la tria de les famílies per a l'entrevista la faré tenint en compte les agrupacions dels alumnes. Per tant, triaré de forma aleatòria una família de cadascun dels grups de l'escola. Avisaré oportunament a les famílies per a poder establir el dia, l'hora i el lloc de l'entrevista. Hi ha la possibilitat de realitzar l'entrevista fora de l'escola. La durada de l'entrevista no excedirà els quaranta-cinc minuts. Vull remarcar el caràcter voluntari de la participació en l'estudi mitjançant l'entrevista o el qüestionari.

Per als pares que col·laborin aportant la informació mitjançant el qüestionari, els el lliuraré de forma personalitzada, prèvia cita de dia, hora i lloc per al lliurament i recollida del document.

Paral·lelament, recolliré informació de tots els **professors** de l'escola, que amablement s'han brindat a col·laborar.

Estic convençuda de que les aportacions que podeu fer els pares sobre la vostra visió de les relacions amb l'escola (aspectes positius, preocupacions,...) tenen un gran valor per a l'estudi de l'apropament entre escola i família. És per aquest motiu pel qual m'agradaria molt comptar amb la vostra ajuda.

Puc **assegurar la confidencialitat** de les aportacions individuals de cada família que accepteu treballar amb mi. Cap nom ni cap informació individual passarà a l'escola; sols dades globals i per tant anònimes.

Al llarg de la setmana vinent, em posaré en contacte amb vosaltres per telèfon.

Per a qualsevol consulta us podeu posar en contacte amb mi a través del correu electrònic mplanas2@pie.xtec.es, o bé al telèfon 606 50 23 18.

Agraint anticipadament la vostra col·laboració, us saluda ben cordialment,

Mireia Planas Sisquella

Barcelona, 9 de desembre de 2002

2. Nota de seguiment

Nota important per als pares que omplen el qüestionari lliurat per Mireia Planas

Benvolguts pares,

Els qüestionaris que he rebut i que he llegit em confirmen la vàlua de les informacions que esteu aportant per a l'estudi que estic realitzant.

Us agraeixo molt el vostre interès per a col·laborar i les vostres aportacions.

Per als pares que en aquests moments encara no heu lliurat el qüestionari, us demano que, si és possible, el lliureu a la secretaria de l'escola en un sobre **abans del 31 de gener de 2003**.

En cas de que preferiu lliurar-me el qüestionari personalment, estaré a l'escola els **divendres 24 de gener i 31 de gener, des de les 16 hores fins les 16,45 hores**. També podeu trucar-me al telèfon que us vaig facilitar si us va millor un altre dia.

Moltes gràcies a tots per la vostra col·laboració.

Mireia Planas

3. Cartes d'agraïment

Nota per als pares que han complimentat el qüestionari lliurat per Mireia Planas

Benvolguts

en aquests moments en què estic treballant amb les dades del qüestionari que vàreu complimentar, vull fer-vos arribar el meu agraïment per la vostra col·laboració desinteressada.

Crec que les informacions que heu aportat són molt interessants per a l'estudi de les relacions entre les famílies i l'escola.

M'agradarà compartir amb vosaltres, amb les altres famílies i amb el professorat els resultats globals del treball. Al llarg del tercer trimestre, quan tingui enllestits l'anàlisi i la descripció interpretativa de les dades recollides, us convocaré a una reunió per a comentar les conclusions de l'estudi.

Reitero el meu agraïment per la vostra participació.

Mireia Planas

24 de febrer de 2003

Nota per als pares que han fet l'entrevista amb Mireia Planas

Benvolguts

en aquests moments en què estic treballant amb les dades de l'entrevista que us vàreu brindar amablement a fer, vull fer-vos arribar el meu agraïment per les informacions que em vàreu facilitar, per la sinceritat i calidesa manifestades i per la bona predisposició a col·laborar de forma desinteressada.

Crec que les informacions que heu aportat són molt interessants per a l'estudi de les relacions entre les famílies i l'escola.

M'agradarà compartir amb vosaltres, amb les altres famílies i amb el professorat els resultats globals del treball. Al llarg del tercer trimestre, quan tingui enllestits l'anàlisi i la descripció interpretativa de les dades recollides, us convocaré a una reunió per a comentar les conclusions de l'estudi.

Reitero el meu agraïment per la vostra participació.

Mireia Planas

24 de febrer de 2003

Nota per a les mares que han complimentat el qüestionari lliurat per Mireia Planas

Benvolguda.....

en aquests moments en què estic treballant amb les dades del qüestionari que vas complimentar, vull fer-te arribar el meu agraïment per la teva col·laboració desinteressada.

Crec que les informacions que has aportat són molt interessants per a l'estudi de les relacions entre les famílies i l'escola.

M'agradarà compartir amb tu, amb les altres famílies i amb el professorat els resultats globals del treball. Al llarg del tercer trimestre, quan tingui enllestits l'anàlisi i la descripció interpretativa de les dades recollides, et convocaré a una reunió per a comentar les conclusions de l'estudi.

Reitero el meu agraïment per la teva participació.

Mireia Planas

24 de febrer de 2003

4. Carta de fi de curs

Benvolguts pares,

tal com us vaig comunicar anteriorment, us convido a compartir els resultats obtinguts en l'estudi sobre la col·laboració escola - família, en el qual va col·laborar aportant el qüestionari o bé a través de les entrevistes.

Us convoco per al proper dijous 5 de juny, a les 20,30 hores, a l'escola.

A la reunió, que tindrà una durada aproximada d'una hora i mitja, comentaré les dades més rellevants de l'estudi. També podem compartir algunes reflexions que aportin noves idees i propostes per a avançar en el tema de la coordinació entre l'escola i les famílies.

Us agrairé que confirmeu la vostra assistència trucant al 606 50 23 18, o enviant un correu electrònic a: mplanas2@pie.xtec.es

Esperant la vostra participació, us saluda cordialment

Mireia Planas

Annex 2

Cartes als professors

1. Carta de presentació

A l'atenció del professorat de l'escola Moragas

Benvolgut/da.....

sóc la Mireia Planas Sisquella, psicòloga de l'Equip d'Assessorament Psicopedagògic (EAP) de Les Corts, servei educatiu del Departament d'Ensenyament. He estat treballant al vostre centre des del curs 1995-96.

Durant aquest curs estic realitzant un estudi sobre la **comunicació entre les famílies i l'escola**, amb l'objectiu de trobar estratègies que permetin una millor col·laboració entre ambdós. Aquest treball el puc dur a terme gràcies a una llicència d'estudis per al curs 2002-2003 concedida pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Per a dur a terme aquest estudi necessito **recollir informació** sobre la visió que teniu tant el professorat com els pares pel què fa als espais compartits de treball per a l'educació dels alumnes/fills.

És per aquest motiu pel qual us demano la vostra **col·laboració** mitjançant la resposta a unes preguntes sobre el tema d'estudi. Aquesta recollida de dades la faré mitjançant una **entrevista** amb un guió previ de preguntes o bé a partir de la complimentació d'un **qüestionari**.

Per a la recollida d'informació a través de l'entrevista, faré una selecció aleatòria d'alguns professors, als quals avisaré oportunament per a poder establir el dia, l'hora i el lloc de l'entrevista. La durada de l'entrevista no excedirà els quaranta-cinc minuts. Evidentment, la participació és de caràcter voluntari.

Per als professors que col·laborin aportant la informació mitjançant el qüestionari, els el lliuraré i recolliré de forma personalitzada.

He comentat amb la psicopedagoga de l'escola una alternativa a la recollida de dades comentada més amunt, basada en un plantejament més participatiu i constructiu de tot el professorat. Consisteix a respondre al qüestionari en grups de tres professors, és a dir de forma col·lectiva. Aquest procediment genera una discussió i una implicació que permet recollir aportacions qualitativament diferents, fruit d'un consens del petit grup. També es pot fer aquest treball després de que cadascú respongui al qüestionari de forma individual. M'agradaria la vostra participació en la tria del procediment més engrescador.

Paral·lelament, recolliré informació de totes les **famílies** de l'escola, que amablement s'han brindat a col·laborar.

Estic convençuda de que les aportacions que podeu fer els professors sobre la vostra visió de les relacions amb les famílies (aspectes positius, preocupacions,...) tenen un gran valor per a l'estudi de l'apropament entre escola i família. És per aquest motiu pel qual m'agradaria molt comptar amb la vostra ajuda.

Puc **assegurar la confidencialitat** de les aportacions individuals de cadascú de vosaltres. Cap nom ni cap informació individual es farà pública; sols dades globals i per tant anònimes.

Al llarg de la setmana vinent, em posaré en contacte amb vosaltres per establir calendari.

Per a qualsevol consulta us podeu posar en contacte amb mi a través del correu electrònic mplanas2@pie.xtec.es, o bé al telèfon 606 50 23 18.

Agraint anticipadament la vostra col·laboració, us saluda ben cordialment,

Mireia Planas Sisquella

Barcelona, 9 de desembre de 2002

2. Cartes d'agraïment

Nota per al professorat que ha complimentat el qüestionari lliurat per Mireia Planas

Benvolguda/t

en aquests moments en què estic treballant amb les dades del qüestionari que vas complimentar, vull fer-te arribar el meu agraïment per la teva col·laboració desinteressada.

Crec que les informacions que has aportat són molt interessants per a l'estudi de les relacions entre les famílies i l'escola.

M'agradarà compartir amb tu, amb els altres professors i amb les famílies els resultats globals del treball. Properament, quan tingui enllestits l'anàlisi i la descripció interpretativa de les dades recollides, et convocaré a una reunió per a comentar les conclusions de l'estudi.

Reitero el meu agraïment per la teva participació.

Mireia Planas

24 de febrer de 2003

Nota per als professors que han fet l'entrevista amb Mireia Planas

Benvolguda/t

en aquests moments en què estic treballant amb les dades de l'entrevista que et vas brindar amablement a fer, vull fer-te arribar el meu agraïment per les informacions que em vas facilitar, per la sinceritat i calidesa manifestades i per la bona predisposició a col·laborar de forma desinteressada.

Crec que les informacions que has aportat són molt interessants per a l'estudi de les relacions entre les famílies i l'escola.

M'agradarà compartir amb tu, amb els altres professors i amb les famílies els resultats globals del treball. Properament, quan tingui enllestits l'anàlisi i la descripció interpretativa de les dades recollides, et convocaré a una reunió per a comentar les conclusions de l'estudi.

Reitero el meu agraïment per la teva participació.

Mireia Planas

24 de febrer de 2003

Annex 3:

Qüestionari per als pares (model)

QUESTIONARI ADREÇAT ALS PARES

En primer lloc, gràcies pel temps que dedicareu a complimentar el qüestionari que teniu a les vostres mans. La vostra col·laboració em permetrà disposar d'una informació valuosa per a potenciar i millorar la comunicació entre l'escola i la família.

En segon lloc, vull remarcar que es tracta d'un qüestionari anònim. Algunes de les dades que demano (estudis, edat,...) tenen com a objectiu el control d'algunes variables per tal de que la mostra sigui representativa. En qualsevol cas, és una informació confidencial i com a tal la tractaré.

Signat:

Mireia Planas

Data d'avui:

Pare

Edat del pare:

Estudis: Primaris Secundaris Universitaris

Professió:

Mare

Edat de la mare:

Estudis: Primaris Secundaris Universitaris

Telèfon de contacte (per a possibles aclariments):

Fill/a

Data de naixement:

Tipus de discapacitat:

Germans (inicial del nom i data de naixement)

Altres persones que conviuen a casa (inicial del nom i parentesc):

Llengua/es que es parla/en a casa:

Altres dades d'interès que considereu oportú de fer constar:

FORMULARI

El qüestionari consta de tres apartats (A,B i C). A l'apartat A vull recollir informació sobre els **sentiments i emocions** que generen la presència d'un fill/a amb retard o disminució a la família. A l'apartat B m'interessa conèixer la vostra opinió sobre alguns aspectes relatius a l'**educació** d'aquest fill/a. A l'apartat C les preguntes es centren en el tema de la **coordinació amb l'escola**.

Si us plau, **encerceleu la resposta** que considereu més ajustada a la vostra situació o opinió.

Hi ha varies qüestions en les que demano una resposta indicant el grau (molt – bastant – poc - gens). Cal que poseu una creu a la casella que considereu més adequada.

Podeu reflectir amb tota llibertat el què penseu, ja que us garanteixo la **confidencialitat** de la informació que individualment aporteu. Podeu deixar en blanc les preguntes que no estigueu en disposició de contestar.

APARTAT A

1. Quan vau tenir **coneixement** del retard/disminució del vostre fill/a?
 - a. Abans del seu naixement
 - b. En el moment de néixer
 - c. Durant el primer any de vida
 - d. A partir de l'any de vida (indicar quan)
 - e.
2. Qui va ser la primera persona que us va **informar** del retard/disminució del vostre fill/a?
 - a. El metge (especificar-ne l'especialitat)
 - b. El Servei d'Atenció Precoç
 - c. Els professors
 - d. L'EAP
 - e. Altres (indicar qui)
 - f.
3. Quin record fonamental teniu de la **manera** en què us en van informar en aquell moment?
 - a. Amb una actitud de calidesa i comprensió
 - b. Amb una actitud neguitosa o impacient
 - c. Amb una actitud distant, freda
 - d.

4. Com definiríeu la **informació** que us van donar?

- a. Clara i precisa
- b. Confosa
- c. Insuficient
- d.

5. En aquell moment, què us va **provocar** aquella informació?

	Molt	Bastant	Poc	Gens
a. Un impacte emocional (shock)				
b. Incredulitat				
c. Tristesa				
d. Enuig, ràbia				
e. Preocupació				
f. Intranquil·litat				
g. Ansietat, angouxa				
h. Resignació				
i.				

6. Estaríeu d'acord amb alguna de les **afirmacions** següents per a referir-vos al naixement del vostre fill/a?

	Molt d'acord	Força d'acord	No massa d'acord	Gens d'acord
Va ser una experiència força traumàtica				
Ens va fer perdre la tranquil·litat				
Ens ha ensenyat a mirar la vida de manera diferent				
Ens condiciona molt el funcionament familiar				
Ens dóna moments de molta satisfacció				
Ens dóna preocupació i angouxa				

APARTAT B

7. Quins aspectes us **preocupen** del vostre fill/a?

	Molt	Bastant	Poc	Gens
La salut física				
La seva autonomia personal				
El benestar emocional				
La relació amb els germans				
L'escolaritat				
La integració social				
La integració laboral				
El futur (qui se'n farà càrrec)				

El que més ens preocupa és.....

8. Quines són les **dificultats més importants** que trobeu en l'atenció i l'educació del vostre fill/a?

	Molt	Bastant	Poc	Gens
Desorientació respecte al tracte que necessita (pautes, normes, límits, premis, càstigs,...)				
Repercussions en els germans (especificar quines):				
Limitacions de temps per a atendre als altres fills				
Dificultats per a tenir un espai de temps per a un mateix				
Dificultats en la coordinació i els acords amb l'escola				
D'altres (especificar quines):				

APARTAT C

9. A través de quin **tipus d'actuacions** (entrevista, reunions, telèfon, agenda, comentaris a l'entrada i sortida de classe,...) us coordineu habitualment amb l'escola?
10. Amb quina/es d'aquestes actuacions us sentiu més **còmodes**? Explicar perquè.
11. Quina periodicitat de **coordinació personal (entrevista, reunió o trobada)** teniu amb l'escola (professor tutor i altres)?
- a. Esporàdica, quan hi ha algun problema
 - b. A l'inici de curs
 - c. A final de curs
 - d. A l'inici i fi de curs
 - e. Cada trimestre
 - f. De forma continuada, en el dia a dia
 - g.

12. En general, qui pren la **iniciativa** per parlar?

	Sempre	Gairebé sempre	Algunes vegades	Mai
Nosaltres mateixos				
El tutor				
La psicopedagoga del centre				
Els especialistes (logopeda, fisioterapeuta)				

13. Considereu adequada la **freqüència de coordinació** amb l'escola?

a. Sí, perquè.....

b. No, perquè.....

14. Qui **assisteix** a les reunions amb l'escola?

a. Habitualment tots dos (pare i mare)

b. Habitualment un dels dos (especificar qui)

15. Us considereu **suficientment informats** de l'evolució del vostre fill a l'escola?

a. Sí, perquè.....

b. No, perquè.....

16. Us sentiu **recolzats** pel professorat en les vostres actuacions educatives?

a. Sí, perquè.....

b. No, perquè.....

17. En les entrevistes amb els professionals de l'escola, acostumeu a arribar a alguns **acords** respecte a les pautes educatives a seguir?

- a. Sí
- b. No

18. Tant si heu respost positivament com negativament a la pregunta anterior, a què creieu que es degut?

19. Recordeu alguna entrevista amb els professors en la que s'hagin viscut moments de **tensió**?

- a. Sí
- b. No

20. En qualsevol cas, què creieu que facilita o millora el **clima** de les entrevistes amb els professors?

21. Quin creieu que és el **rol principal del professorat** a les entrevistes?

22. Quins són el/s **millor/s moment/s** que recordeu de la vostra relació amb el professorat d'aquest o dels altres centres on ha estat escolaritzat el vostre fill? Expliqueu perquè.

23. Quins són el/s **pitjor/s moment/s** que recordeu de la vostra relació amb el professorat d'aquest o dels altres centres on ha estat escolaritzat el vostre fill? Expliqueu perquè.

24. Creieu que el professorat hauria de rebre una **formació específica** sobre estratègies de comunicació i relació?

- a. Molt d'acord
- b. Força d'acord
- c. No massa d'acord
- d. Gens d'acord

Per a què?

25. Considereu que l'escola ha d'anar oferint **espais de trobada de pares**, conferències, debats,...?

- a. Sí Especifiqueu quins i amb quines finalitats:
- b. No

26. En la **comunicació amb l'escola**, com us sentiu més còmodes?

- a. En les situacions de comunicació informals (entrades i sortides de classe, festes, participació en sortides,...)
- b. En situacions de comunicació formals (entrevistes, reunions,...)

Especifiqueu perquè:

27. Creieu que seria interessant la **participació dels germans** del vostre fill/a, i/o d'altres persones, a les entrevistes que teniu amb els professors?

- a. Sí
- b. No

Expliqueu per què:

Moltes gràcies per la vostra participació.

Si penseu que algunes preguntes no eren pertinents, o bé us han incomodat, podeu fer algun comentari a continuació.

Si considereu que hi ha algun aspecte que heu trobat a faltar, si us plau expresseu-lo.

Annex 4

Qüestionari per als professors (model)

QUESTIONARI ADREÇAT AL PROFESSOR

En primer lloc, gràcies pel temps que dedicaràs a omplir el qüestionari que tens a les teves mans. La teva col·laboració em permet disposar d'una informació molt valuosa per a la recerca d'estratègies que potenciïn i millorin la comunicació entre l'escola i la família.

En segon lloc, remarcar que es tracta d'un qüestionari anònim, i, per tant, d'una informació confidencial que com a tal serà tractada.

Signat:

Mireia Planas

Data d'avui:

Nom (només inicials):

Etape educativa que imparteixes:

Titulació:

Anys de professió docent:

FORMULARI

El qüestionari consta de tres apartats (A,B i C). A l'apartat A vull recollir la teva opinió sobre els **sentiments i emocions** que creus que genera la presència d'un fill/a amb retard o disminució a la família i a l'escola. A l'apartat B m'interessa conèixer la teva opinió sobre alguns aspectes relatius a l'**educació** d'aquest alumne/a. A l'apartat C les preguntes es centren en el tema de la **coordinació amb la família**.

Si us plau, **encercla la resposta** que consideris més ajustada a la teva situació o opinió.

Hi ha varies qüestions en les que demano una resposta indicant el grau (molt – bastant – poc - gens). Només cal que facis una creu a la casella que consideris més adequada.

Pots reflectir amb tota llibertat el què pensis, ja que et garanteixo la **confidencialitat** de la informació que individualment aportes. Tens també la llibertat de deixar en blanc les preguntes que no estiguis en disposició de contestar.

APARTAT A

1. Com imagines que es **senten** els pares quan els comuniquen la disminució o retard del seu fill/a?

2. Com creus que aquests sentiments **condicionen** l'educació del seu fill/a?

3. Consideres que els pares tenen unes **expectatives** ajustades a les capacitats del seu fill/a?

4. En cas negatiu, opines que els pares **sobrevaloren o bé infravaloren** la capacitat d'autonomia del seu fill/a?

5. Com creus que això pot repercutir en la **vida afectiva** del seu fill/a?

6. Com. t'afecten a tú les **expectatives dels pares** cap al seu fill/a?
7. I les **teves expectatives** respecte a l'alumne, cóm creus que influeixen en els pares? I en l'alumne?
8. En quina mesura creus que la teva **relació afectiva amb l'alumne** condiciona la teva relació amb els seus pares? I viceversa?
9. Sents molta pressió pel dolor dels pares? En quins moments?

10. Si considerem que els pares tenen les **capacitats** per a tirar endavant l'educació del seu fill/a, què creus que els les interfereix en determinats moments?

11. Estaries d'acord amb alguna de les **afirmacions** següents per a referir-te a l'arribada d'un fill/a amb disminució/retard a la família?

	Molt d'acord	Força d'acord	No massa d'acord	Gens d'acord
És una experiència força traumàtica				
Els canvia radicalment la vida				
Els fa perdre la tranquil·litat				
Els ensenya a mirar la vida de manera diferent				
Els condiciona molt el funcionament familiar, sobretot pel què fa als germans				
Els dona moments de molta satisfacció				
Els dona preocupació i angonya				
Malgrat tot, els dona molta felicitat				

APARTAT B

12. Quins aspectes creus que **preocupen** als pares?

	Molt	Bastant	Poc	Gens
La salut física				
La seva autonomia personal				
El benestar emocional				
La relació amb els germans				
L'escolaritat				
La integració social				
La integració laboral				
El futur (qui se'n farà càrrec)				

En general, el què més els preocupa crec que és.....

13. Quines són les **dificultats** que trobes en l'educació dels teus alumnes?

	Molt	Bastant	Poc	Gens
El tracte que necessiten (pautes, normes, límits, premis, càstigs,...)				
L'atenció individualitzada que necessita cadascú				
El ritme en els aprenentatges				
La coordinació i els acords amb la família				
D'altres (especificar quines):				

14. En el procés que observes en l'alumne, quins fets són els que t'animen o et desanimen en el teu esforç?
15. En què et bases per decidir la **capacitat** d'autonomia i de responsabilitat que dones als teus alumnes?
16. Què creus que estimula més als pares: els comentaris del professor sobre les **dificultats** que té el seu fill a l'escola, o bé els comentaris sobre els **avenços**, encara que aquests siguin molt mínims i lents?
17. I a l'alumne/a, què creus que l'estimula més: comentar-li els avenços o les dificultats?
18. I a tu, què t'estimula més: fixar-te en els avenços de l'alumne o en els fracassos?

19. En quina mesura creus que la **programació** (currículum del curs) pressiona al professor i genera uns efectes inversos als proposats?
20. En cas afirmatiu, consideres que aquesta **pressió** incideix en la relació entre pares i professors? En quin sentit?
21. I en la relació dels professors amb l'alumne/a?
22. En cas afirmatiu, pots explicar com evitar-ho? Quins trucs has trobat per resoldre la situació?

APARTAT C

23. A través de quin **tipus d'actuacions** (entrevista, reunions, telèfon, agenda, comentaris a l'entrada i sortida de classe,...) et coordines habitualment amb la família?

24. I d'aquestes, amb quina/es d'aquestes actuacions et sents més còmode? Explica perquè.

25. Quina periodicitat de **coordinació personal (entrevista, reunió o trobada)** tens amb els pares?

- c. Esporàdica, quan hi ha algun problema
- d. A l'inici de curs
- e. A final de curs
- f. A l'inici i fi de curs
- g. Cada trimestre
- h. De forma continuada, en el dia a dia
- i.

26. En general, qui pren la **iniciativa** per a parlar?

	Sempre	Gairebé sempre	Algunes vegades	Mai
Jo com a tutor				
Jo com a psicopedagoga				
Jo com a especialista				
Els pares				

27. Consideres adequada la **freqüència de coordinació** amb la família?

a. Sí, perquè.....

b. No, perquè.....

28. Qui **assisteix** a les reunions que fas amb els pares?

a. Habitualment tots dos (pare i mare)

b. Habitualment un dels dos (especificar qui)

29. Creus que els pares es senten **suficientment informats** de l'evolució del seu fill a l'escola?

a. Sí, perquè.....

b. No, perquè.....

30. En que et sents **recolzat** pels pares en la teva feina?

31. En les entrevistes amb els pares, acostumeu a arribar a alguns **acords** respecte a les pautes educatives a seguir?

a. Sí

b. No

32. Tant si has respost positivament com negativament a la pregunta anterior, a què creus que es degut?

33. Recordes alguna entrevista amb els pares en la que s'hagin viscut moments de **tensió**?
- a. Sí
 - b. No
34. En qualsevol cas, què creus que facilita o millora el **clima** de les entrevistes amb els pares?
35. Quin creus que és el **rol principal del professorat** a les entrevistes amb les famílies?
36. Quins són el/s **millor/s moment/s** que recordes de la teva relació amb els pares? Explica perquè.
37. Quins són el/s **pitjor/s moment/s** que recordes de la teva relació amb el pares? Explica perquè.

38. Pel què fa a la relació amb les famílies, quins aspectes de la teva experiència t'agradaria **compartir** amb els altres professors? (què t'ha servit, què recomanaries)

39. De què creus que depèn que els pares tinguin una **actitud favorable** per a col·laborar amb l'escola?

40. Creus que el professorat hauríeu de rebre una **formació específica** sobre estratègies de comunicació i d'intervenció aplicades a les entrevistes amb les famílies?

- a. Molt d'acord
- b. Força d'acord
- c. No massa d'acord
- d. Gens d'acord

41. Consideres que l'escola ha d'anar oferint **espais de trobada de pares**, conferències, debats,...?

- a. Sí Especifica quins i amb quines finalitats:
- b. No

42. En la **comunicació amb els pares**, com et sents més còmode?

- j. En les situacions de comunicació informals (entrades i sortides de classe, festes, participació en sortides,...)
- k. En situacions de comunicació formals (entrevistes, reunions,...)

Especificat perquè:

43. Creus que seria interessant la **participació dels germans** dels alumnes i d'altres familiars molt propers a les entrevistes que tens amb els pares?

a. Sí

b. No

Explica per què:

Moltes gràcies per la teva participació.

Si penses que algunes preguntes no eren pertinents, o bé t'han incomodat, pots fer algun comentari a continuació.

Si consideres que hi ha algun aspecte que has trobat a faltar, si us plau escriu-lo.

Annex 5
“Repensant el treball amb les famílies”
Entrevista al Dr. Albert Sarró, publicada a la
revista ÀMBITS de Psicopedagogia

ENTREVISTA A ALBERT SARRÓ

REPENSANT EL TREBALL AMB LES FAMÍLIES

Mireia Planas Sisquella

Psicòloga de l'EAP B.42, Les Corts (Barcelona)

El Dr. Albert Sarró és metge psiquiatra, psicoterapeuta i supervisor docent. És director del Centre de Teràpia Familiar de Barcelona, fundat l'any 1979. Durant el present curs 2002-2003 és el supervisor de l'estudi que està realitzant Mireia Planas sobre el treball amb famílies dels alumnes amb necessitats educatives especials, gràcies a una llicència d'estudis concedida pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (DOGC núm.: 3689 de 31.7.2002).

Mireia Planas.- Albert, tú portes una llarga trajectòria de treball en el camp de la teràpia familiar. Ens podries explicar una mica els teus inicis?

Albert Sarró.- Sembla una pregunta difícil perquè jo ja tinc molts anys. Això per una banda, però... jo diria que els inicis em remeten al moment que jo vaig acabar d'estudiar Medicina i vaig començar a treballar amb nens, en un Departament de Psiquiatria Infantil, i, al trobar-me amb els nens, em vaig trobar amb que tenia de tractar amb els pares i, per tant, els meus inicis estan en això. Aquest Departament de Psiquiatria Infantil em porta, espontàniament, a tenir que abordar la família. Aleshores el seguiment d'això va ser una beca de l'Organització Mundial de la Salut de tres mesos a Anglaterra, on vaig entrar ja en contacte amb un Departament de Teràpia Familiar, amb un psicoanalista i amb un neuròleg; amb la qual cosa vaig tenir una visió bastant diversa de la realitat infantil. La beca era per estudiar i per treballar amb nens, pel camp de la Psiquiatria Infantil.

De manera que jo diria que a partir d'allà ja neix tot el contacte amb el que després serà la teràpia familiar sistèmica i la creació del centre que dirigeixo, i el ser docent, a més d'aplicar a la teràpia - i a la vida- tots aquests coneixements. De manera que, repetint-me la pregunta que m'has fet, els inicis jo crec que estarien sobretot en la recerca de congruència. Me'n recordo que sempre m'havia fixat com un objectiu, que era congruència i lucidesa. I aquesta congruència i lucidesa jo la vaig trobar més, perquè costa arribar-hi, però la vaig trobar més a la sistèmica.

Mireia Planas.- Bateson, Maturana, Watzlawick, Bowen, Minuchin, Selvini,...són alguns dels autors que han creat escola en el camp de la comunicació humana des de la perspectiva sistèmica. Quin d'ells creus que ha influït de manera més profunda en el teu pensament?

Albert Sarró.- Sí, per suposat n'hi ha d'altres, com Sluzki. Però, ja que tu els has dit, el primer que em va influir va ser Bateson realment. El segon va ser un altre que no has anomenat, que és Nathan Ackerman. I a partir d'aquí, tots els altres van anar complementant diferents coses, des del punt de vista que parlem ara dels autors que han creat escola. Bateson i Ackerman són els que més han influït en el meu pensament i Bateson continua influïnt, però Ackerman també perquè tenia la visió dels afectes i en la línia de treball de la nostra escola hem prioritzat els afectes, igual que els efectes amb "e". Bateson és una de les persones que es va preocupar més també d'aquests aspectes cibernètics.

Mireia Planas.- I quina creus que ha estat la principal aportació de la teràpia familiar sistèmica al treball amb famílies?

Albert Sarró.- Jo diria que una de les coses més importants és el valorar l'element contextual, o sigui que l'individu és... som...dintre d'una interacció, dintre d'una relació, i, com deia Bateson, la relació sempre és el producte d'una doble descripció. És a dir que jo no soc jo sense l'existència dels altres; i llavors la malaltia es dona com una situació relacional humana. Des d'aquesta perspectiva, canvia qualsevol valoració que facis d'una persona.

Mireia Planas.- Estaries d'acord amb què en la teràpia familiar l'instrument principal és el propi terapeuta? I, per altra part, quin paper hi tindria l'equip?

Albert Sarró.- Sí, sempre amb matisos, perquè el terapeuta, en la mida en que és el professional que el client o el pacient ve a buscar, esdevé el principal instrument perquè la capacitat, els coneixements que té el terapeuta evidentment són la base del què passarà allà, inclòs des del punt de vista de calibrar la situació del pacient, i, per tant, de si ell té o no té els instruments o les possibilitats d'ajudar al pacient. En aquest sentit, el terapeuta és el principal instrument. I quin paper hi té l'equip... depèn de que hi hagi equip, perquè jo a vegades treballo amb equip o a vegades treballo sense l'equip. De manera que el paper de l'equip també depèn molt del context. Un equip pot tenir un paper de complement i d'investigació, pot tenir un paper d'ajuda molt important en famílies de problemàtiques molt difícils. Aquí treballem amb l'equip quan estem fent l'ensenyament, i llavors l'equip d'alumnes es converteix també en un element de la valoració. El paper de l'equip pot variar segons el context, per exemple si és un context docent el paper és diferent, i segons la patologia.

Mireia Planas.- Després de tants anys treballant amb el sofriment de les famílies, què creus que els permet recuperar les pròpies capacitats per resoldre les situacions que les fa malviure?

Albert Sarró.- Doncs mira, jo crec que la mirada de l'altre, en aquest cas la mirada del terapeuta. T'ho explicaré d'un altre manera. L'altre dia m'explicava una mestra que els nens que ja no confien en si mateixos, o sigui que no confien en la seva capacitat, a lo millor d'estudiar, basta que tu te'ls miris des d'aquesta capacitat, que tú creguis en ells perquè ells recuperin aquesta.....

Mireia Planas.- Estaries d'acord amb que el rol del terapeuta no és el de solucionar els problemes de la família sinó el d'aconseguir que ells trobin solucions?

Albert Sarró.- Sí, bastant d'acord en el sentit de que el terapeuta pot ajudar a la família a veure la problemàtica o la situació des de diferents perspectives, i a posar en marxa o a reflexionar sobre el perquè posen o no posen en marxa solucions que normalment la família ja té i ja disposa en ella mateixa, però que estan encallades per unes raons o per altres. A vegades s'ha de parlar abans del què encalla les solucions, no tant de les solucions, sinó del que fa que no s'hagin pogut utilitzar fins ara.

Mireia Planas.- En aquest sentit, quines implicacions té per al treball amb famílies partir de la premissa de que totes les famílies tenen competències, però, com bé dius, en algunes situacions, o no saben utilitzar-les, o no saben que les tenen?

Albert Sarró.- Jo diria que la principal implicació és un respecte profund per les persones, és a dir per la capacitat que tenim totes les persones. I aquí sempre hi ha un dilema, que és que, per tenir aquest respecte profund el mateix terapeuta ha d'haver reflexionat i s'ha d'haver reconegut també la seva pròpia capacitat com a persona.

Mireia Planas.- I llavors, quina seria doncs, des del seu punt de vista, la “clau d'accés” per poder col·laborar amb les famílies?

Albert Sarró.- Em sembla que ara s'està posant de moda la paraula “empatia”. Jo crec que aquesta és la clau d'accés; el que passa és que per poder utilitzar l'empatia tornem un altre vegada al treball que ha d'haver fet el terapeuta de reflexió per conèixer-se a si mateix i, per tant, quan veu en l'altre coses que li desagraden precisament poder empatitzar amb elles en la part que li ressoni.

Mireia Planas.- Quan parles de “terapeuta” també podem parlar dels professionals que, per exemple des dels Equips d'Assessorament, treballen amb les famílies dins les escoles?

Albert Sarró.- Sí, quan parlo de terapeuta o de pacient parlo en un sentit ampli. La paraula terapeuta ve del grec (terapeuin) i té un sentit d'acompanyar. Per tant, quan parlo de terapeuta parlo de tota aquella persona que d'una manera o altra acompanya. Una infermera que està acompanyant a una persona amb dificultats, o moribund, és tant terapeuta...naturalment amb diferents característiques i amb diferents contextos.

Mireia Planas.- Veig que comparteixes amb Guy Ausloos la curiositat per l'etimologia de les paraules. Com creus que aquesta recerca ajuda en la comprensió dels conceptes o fenòmens?

Albert Sarró.- Fixat que fa molt poc vaig parlar en una xerrada sobre assessorament. Em va sorprendre quan vaig mirar al diccionari que “assessorar” vol dir seure al costat (a-sedere). És a dir, seure al costat d'algú. Fixa't que llavors a mi em va ajudar a veure el sentit profund de la paraula assessorar. Seure al costat d'algú, donar-li allò que et deia de la mirada, la mirada que dóna confiança, la mirada que et recolza, a lo millor sense tocar-te, a lo millor sense dir ni una paraula.

Mireia Planas.- Ja coneixes una mica el treball dels EAP, equips de suport als centres docents, les funcions dels quals no estan exemptes d'una certa complexitat, per la diversitat de sotsistemes en els que intervenim (equips directius, equips docents, alumnes, famílies, serveis comunitaris,...). Des del punt de vista relacional, quins creus que són els aspectes fonamentals que els equips haurien de tenir presents tant per col·laborar amb els centres i d'altres serveis com per consolidar el treball en el si dels propis equips?

Albert Sarró.- Saber escoltar i saber preguntar són dos aspectes fonamentals. I també, jo diria, saber demanar. Però tot això està molt condicionat per la fe o la confiança en la capacitat que les persones tenim d'entendre'ns. Torno a la definició de Bateson de que la relació és el producte o la conseqüència, el que neix, d'una doble descripció. Doncs bé, el saber escoltar vol dir escoltar la descripció de l'altre, i el saber preguntar vol dir interessar-se pel pensament de l'altre, per la visió de l'altre.

Mireia Planas.- En aquest sentit, millorar la capacitat d'escolta representaria partir d'aquest interès per l'altre?

Albert Sarró.- Segur, segur que sí.

Mireia Planas.- I, concretament, pel què fa al treball amb les famílies des dels EAP, quines recomanacions ens podries donar per poder col·laborar més eficaçment amb elles? Creus que té sentit parlar d'estratègies d'intervenció?

Albert Sarró.- D'alguna manera aquesta pregunta em remet al que hem parlat abans del respecte, de l'empatia, de reconèixer el mèrit, per exemple, de vegades hi pensem poc. Hi ha molta gent a la que mai li ha sigut reconegut el mèrit que han guanyat a la vida arribant on han arribat, o superant les dificultats que han tingut de superar. De manera que a vegades el conèixer aquestes coses i el reconèixer-les, acompanyant-los, tornem també a parlar de la capacitat, es a dir del reconeixement de la competència que les persones moltes vegades elles mateixes no reconeixen, l'has de fer sortir. Era Minuchin també el que deia que en una persona o una família val la pena no quedar-se atrapat a les dificultats que tenen sinó que val la pena explorar precisament totes aquestes capacitats, totes les competències que dins d'una família són enormes, i que moltes vegades no s'exploren prou. I, en aquest sentit, sí que parlar d'estratègies d'intervenció vol dir enfocar cap a aquestes parts, en comptes de quedar atrapats o quedar enfocats cap a les dificultats i els problemes.

Mireia Planas.- Llavors quines creus que són les eines fonamentals per ajudar a les famílies des de l'escola?

Albert Sarró.- Crec que aquí contestaria molt més bé qualsevol pedagog, qualsevol mestre, que ja tenen una sèrie de coneixements. Ara, jo diria que moltes vegades el fet de que la eina en si sigui útil o no depèn de la premissa del fet d'incloure. Es a dir, que la principal eina seria el incloure a les persones, acollir-los, com diem abans, fer costat, des del diàleg; unir amb una veu el què diu l'altre, que el que surti sigui una veu que inclogui tant el que pugui dir el mestre o el psicopedagog com el que diu la família.

Mireia Planas.- Parlem una mica del reconeixement...

Albert Sarró.- Jo crec que el reconeixement comença pel reconeixement d'un mateix, del reconeixement d'aquesta capacitat que tenim de ser humans, d'acollir, d'interessar-nos per l'altre; en una paraula, d'incloure'l. Quan ho fem això? Jo crec que ens curem en salut amb els pacients o amb les persones que demanen ajut, sigui a l'escola o a un altre lloc, perquè sempre podem aprendre d'elles, i de fet sempre aprenem. Es a dir, a través del reconeixement que els donem a ells, ens el donem també a nosaltres. Tot això en diem recurrent, circular.

Mireia Planas.- Què creus que aporta el paradigma sistèmic al treball amb famílies amb problemes o dificultats?

Albert Sarró.- Em resulta difícil contestar, perquè son tantes les coses que aporta! Per exemple, en el camp de les lleialtats familiars, de la unitat que és la família, afectiva i de supervivència, el paradigma sistèmic el què fa és precisament assenyalar tant la interdependència com la capacitat d'autonomia dels individus. De manera que ens reporta a les arrels i a la pertinència nostre i, al mateix temps, ens ajuda a lluitar per l'autonomia.

Mireia Planas.- En quina mesura els professionals que treballem amb famílies amb dificultats hem de tenir present la pròpia història personal i familiar?

Albert Sarró.- Bé, seguint allò que està escrit al temple de Delfos, el “coneix-te a tu mateix”, i evidentment, en funció del que hem anat parlant, jo crec que els professionals - i m'agrada que diguis professionals perquè ja no cal parlar de terapeutes, sinó que en aquest camp nostre tots els professionals som terapeutes d'una manera o d'un altre, tots treballem amb famílies directa o indirectament- quan més coneixen la pròpia història personal i familiar més els facilita el reconeixement a través del que reconeixem en l'altre i, per tant, l'empatia cap a l'altre, la possibilitat d'ajudar-lo.

Mireia Planas.- Moltes gràcies, Albert, per les teves interessants aportacions.

NOTA PER AL LECTOR/A: Llenguatge oral i llenguatge escrit tenen els seus codis particulars. Transcriure una entrevista feta en directe representa transformar el llenguatge oral, viu, dinàmic, interactiu,... en un llenguatge més precís però que fa perdre elements de la situació contextual. Amb l'objectiu de ser fidels al discurs oral, en algun moment el lector pot trobar enunciats bastant llargs, o amb expressions repetides, que no s'han omès per preservar la seva significació.

Albert Sarró: cetefebe@infonegocio.com

Mireia Planas: mplanas2@pie.xtec.es

Entrevista publicada a ÀMBITS de Psicopedagogia, número 8 (primavera 2003)

Annex 6

Protocol per a la recollida de dades en les entrevistes amb les famílies

ENTREVISTA FAMÍLIA.....

Núm.

Data:

Assistents:

MOTIU DE L'ENTREVISTA:

ASPECTES A TENIR EN COMPTE A L'ENTREVISTA:

1.1 DADES FAMILIARS

1.2 GENOGRAMA

CRONOGRAMA

DATA

ACONTEIXEMENT

DEFINICIÓ DEL PROBLEMA (descripció)	
SOLUCIONS INTENTADES (S.I.)	
TEMA CENTRAL de les S.I.	
TEMA TERAPÈUTIC	
INFORMACIONS VERBALS	INFORMACIONS NO VERBALS

Annex 7

Poesia de Gianni Rodari

Un senyor ja madur amb una orella verda

Un dia dalt del tren que puja a Vall d'Userda
vaig veure un home amb una orella verda.

Ja no era gaire jove, de fet era senyor,
ben gran, tret de l'orella, que li era tot verdor.

Ràpid vaig canviar de lloc per veure'l bé
i estudiar aquell fenomen tal com s'ha de fer.

Senyor, que jo li dic, vostè té certa edat,
d'aquesta orella verda, en treu cap resultat?

Cortès em va respondre: ja pot dir que sóc un vell.
De jove ja no em queda sinó aquest tros de pell.

És una orella nena, la tinc per'xí gaudir
de veus que la gent gran no es vol parar a sentir.

Escolto bé el que diuen els ocells, arbres i vents,
els núvols que es desplacen, les pedres i els torrents.

Els nens també els entenc, quan diuen certes coses
que per la gent madura no són altra cosa que noses.

Això va dir el senyor amb una orella verda
un dia dalt del tren que puja a Vall d'Userda.

Annex 8

Instantànies del “Curs intensiu de teràpia breu” al Mental Research Institute (MRI) de Palo Alto, CA, USA

**GRUP D'ALUMNES DEL CURS AL MENTAL RESEARCH
INSTITUTE (M.R.I.) DE PALO ALTO**

PATI INTERIOR DEL MENTAL RESEARCH INSTITUTE (M.R.I.)

EL RACÓ DELS FUNDADORS DEL M.R.I.

A CLASSE, AMB PAUL WATZLAWICK

ABANS DE COMENÇAR LA CLASSE, AMB DICK FISCH

DESPRÉS DE CLASSE, AMB BÁRBARA ANGER

**BIBLIOTECA DE LA FACULTAT DE MEDICINA DE LA
UNIVERSITAT DE STANFORD (PALO ALTO)**